HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אמרה ליה ברתיה. דקיסר לרבן גמליאל שבקיה: **שני יוצרים וכו'.** משל הוא. ולו היו שני יוצרים בעירנו אחד יוצר כלים מן המים וכו': **אמרה לו.** ג"כ הקב"ה אם מן המים הוא מגייר דמטפה קרוחה שהיא כמים הוא מוליד: **מן העפר נא כל שכן.** שבידו: **דבי רבי ישמעאל תנא קל וחומר מכלי זכוכית.** וזו היא תשובה שהשיבה לאביה: **מה כלי זכוכית שעמלן ברוח של חדש.** שכשהוא עושה אותו יש לו שפופרת ונופח לתוכה וכן נשמע מפי המומחין: **יש להם תקנה.** להתיכן ולחזור ולעשות מהן כלי. והא דאמרינן בחגיגה (דף טו.) וגוחין לחדש כלי זכוכית לא שייך להם תקנה אלא שנפסדין לשעתן ואין מתקיימין: **עכשיו שיש מים.** וכלי ממי הקב"ה יוכל את החדש מטפה קטנה שאין בה ממש וכ"ש שיכול לברואתו מן העפר. מי ממי כל העולם כולו יכל מתוכו: **ואם אי אתה מאמין.** שהקב"ה יוכל מן העפר: **עכבר.** שקורין למקרו"ל וים במינן שאין נברואין על ידי תולדה: **היוס.** מתמיל לברוח ונלמת מן העפר ולמחר מהלך כשהוא נברוח כלאמרי' בשחיטת חולין בהעור והרוטב (דף קמ.): **ושמא תאמר נומן מרובה.** שחומו שרץ הינו נברוח לאלתר אלא לזמן מרובה שבוע או שבועיים ותהא שבור שאין הקב"ה מחיה הממית לפי שעה: **לך עלה לפר וכו': חלזון.** מושלת מן היס אחד לשבעים שנה ולובעין בדמו תכלת[1]. ולכתחלה הינו נראה בכל אלא אלזון אחד: **ולמחר.** שהגשמים יורדין מתמלא כולו חלזונות. ונראה למורי שביני אלזון[2] (לשון) מסריסין כולן. אלמא יש בידו לאחות לפי שעה: **גניחא בן פסיסא.** כך שמו והיתה לו עקומיות בגבו כדמוכח לקמן: **ווי לכון חיביא.** לוי לכם לרשעים: **דחיי מחיים.** לותן שהן חיין רוצין אנו שימתין והילך יעלה על דעתנו שהמתים מוחרין ומייס: **דלא חוו.** לותן שלא היו מעולם נוצרין ונולדין ואיין לותן שהיו כגר לא כ"ש שמוחרין ואיין: **ג"ל.** מינה: **חייבא קריס לי וכו'.** גם לקמהו: **דימוסנאי.** עוברין בעלי חמס שהיו רוצין ליטול חלק ביהודה ובירושלים: **שכחו בני אפריקא לדון וכו'.** ובמגלת תענית תמיב להו כל לותן ימים שנעשה בהן נסים ליסראל וקבעוס יו"ט ולהכי קאמר הכא בשעריס ומרבעה בניסן לומר דיוס טוב הוא ואסור בהספד משוס נס זה: **ארץ כנען לגבולותיה.** דלהך מרבעה קרי ארץ כנען ואמס ירשתם שלא כדין דשלנו הוא דכנען חבינו היה: **לגמין.** כתניס שלא יטול אחד מחלק חביבו כמו שעשה לברהס ליסמעאל שלא ליטול ממה שנתן ליצחק כלום יס לזה על זה כלום: **אם טומאה.** כשוף ומעשה שדיס:

אמרה ליה ברתיה שבקיה ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן המים ואחד יוצר מן הטיט איזה מהן משובח א"ל זה שיוצר מן המים א"ל מן המים צר מן הטיט לא כל שכן דבי ר' ישמעאל תנא ק"ו מכלי זכוכית מה כלי זכוכית שעמלן ברוח בשר ודם נשברו יש להן תקנה בשר ודם שברוחו של הקב"ה על אחת כמה וכמה א"ל ההוא מינא לר' אמי אמריתו דשכבי חיי והא הוו עפרא ועפרא מי קא חיי א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין גדולים במקום שאין מים ועפר הלכו ובנו אותו לימים נפלו אמר להם חזרו ובנו אותו במקום שיש עפר ומים אמרו לו אין אנו יכולין כעס עליהם ואמר להן במקום שאין מים ועפר בניתם[6] עכשיו שיש מים ועפר על אחת כמה וכמה ואם אי אתה מאמין צא לבקעה וראה עכבר שהיום חציו בשר וחציו אדמה למחר השריץ ונעשה כלו בשר שמא תאמר לזמן מרובה עלה להר וראה שהיום[3] אין בו אלא חלזון אחד למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו חלזונות א"ל ההוא מינא לגביהא בן פסיסא ווי לכון חייביא דאמריתון מיתי חיין דחיין מיתי דמיתי חיין א"ל ווי לכון חייביא דאמריתון מיתי לא חיין דלא הוו חיי דהוי חיי לא כ"ש א"ל חייביא קרית לי אי קאימנא בעיטנא בך ופשיטנא לעקמותך מינך א"ל אם אתה עושה כן רופא אומן תקרא ושכר הרבה תטול ת"ר[4] בעשרים וארבעה בניסן איתנטילו דימוסנאי מיהודה ומירושלים כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו היא דכתיב[1] ארץ כנען לגבולותיה וכנען אבוהון דהנהו אינשי הוה אמר להו גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו הדיוט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאים ראייה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר[2] ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו[7] עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתונו אמר להם אלכסנדרוס מלכא החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד ברחו והניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות ואותה שנה שביעית היתה שוב [א] פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר[3] וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיוט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאין ראייה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר[4] ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם דכתיב[5] ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתיב[6] אלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להן גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו הדיוט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות ואלך ואדון עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאין ראייה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר[7] ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות[8] אב שנתן אנטין לבניו בחייו ושיגר זה מעל זה כלום יש לזה על זה כלום מאי מתנות אמר ר' ירמיה בר אבא מלמד שמסר להם שם טומאה אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו

ו) [המשני בכורים פרק שלישי משנה ד' ובתוספתא שם פרק ב' הלכה יא' ובירושלמי שם פרק שלישי הלכה ג'], 2) גי' הערוך ערך חלזון ג' ופי' שם שם חלזון שפי' חמר, 3) [ע"ר מגילת תענית פ"ג], 4) [לקמן קה. מגילה טז.], 5) גי' הערוך ערך גם שכתב לגרסין וכו' פי' שטר לוזאה ודע שזה דשילקוט איתא שם שכתב לקיטין], 6) [ממות מד.], 7) [בראשית שבע"י ליתא],

תורה אור השלם

1. צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ בְּנַעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ בְּנַעַן לִגְבֻלֹתֶיהָ: במדבר לד ב
2. וַיֹּאמֶר אָרוּר בְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו: בראשית ט כה
3. וַיִּתֵּן נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וְיַשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם:

שמות יב לו

4. וּמוֹשַׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרָיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: שמות יב מ
5. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אֲשֶׁר יָלְדָה הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחַת שָׂרָה לְאַבְרָהָם:

בראשית כה יב

6. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק:

בראשית כה יט

7. וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק: וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדֶנּוּ חַי קֵדְמָה אֶל אֶרֶץ קֶדֶם:

בראשית כה ה-ו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה חלזון וכו'. שיוצא מן היס. עיין בלשון רס"י מנחות דף מד ע"ל ד"ה ושולה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' פעם אחת נמחק:

לעזי רש"י

אשקורי"ל [אישקורי"ל]. סנאי.